

Adopsjon av fosterbarn

S Innledning

Fosterbarn har som andre barn behov for stabil, trygg og forutsigbar omsorg. Et solid fosterhjem med utviklingsstøttende og omsorgsfulle fosterforeldre kan være et godt alternativ for barn som ikke kan bo hjemme hos egne foreldre.

Fosterhjemsplassing er imidlertid i utgangspunktet et midlertidig tiltak som skal oppheves dersom barnets foreldre blir i stand til selv å kunne ha omsorgen for det. Det kan etter barnevernloven ikke treffes bindende vedtak om varige omsorgsovertakelser og fosterhjemsplassing.

Men dersom alle parter er enige om at det er til barnets beste, er det ikke noe i veien for at plasseringen gjøres varig gjennom adopsjon. Det kan gjøres ved at fosterforeldrene sender søknad til Bufetat om å få adoptere barnet.

Samboere og enslige kan adoptere

Inntil 1. oktober i år var det krav om at de som ønsket å adoptere måtte være gift, men dette er nå endret, slik at også samboere kan adoptere. Det er heller ikke noe i veien for at enslige som har forutsetninger for å ha eneomsorg for barn kan adoptere.

Samtykke

Barn under 18 år kan ikke adopteres uten samtykke fra den eller de som har foreldreansvaret. Far eller mor som ikke har del i foreldreansvaret trenger ikke å samtykke, men skal gis mulighet til å uttale seg før adopsjonssøknaden avgjøres. Barnet selv skal også få uttale

seg, og må gi skriftlig samtykke fra fylte 12 år

for at adopsjon skal kunne gjennomføres.

I tillegg til enighet hos alle parter, har Bufetat et eget ansvar for å foreta en skjønnsmessig helhetsvurdering i forhold til om det vil være til barnets beste å bli adoptert. Ved adopsjon av voksne har også Bufetat et selvstendig ansvar for å vurdere om adopsjon vil være til beste for den som søkes adoptert.

Virkinger av adopsjon

Adopsjon innebærer at alle juridiske bånd mellom barnet og dets opprinnelige foreldre og slekt brytes for godt, og at barnet får samme rettsstilling som om det hadde vært adoptivforeldrenes egenfødte barn.

Flere forskningsstudier, særlig utenlandske, konkluderer med at det går bedre med adoptivbarn enn med fosterbarn. Dette gjelder skoleprestasjoner, sosial utvikling, trivsel og mental helse.

Det har på denne bakgrunn fra flere hold blitt tatt til orde for at flere fosterbarn burde bli adoptert av sine fosterforeldre enn det som er tilfellet i dag.

Fosterbarnsadoptasjon som et barnevernstiltak er det mest inngripende tiltaket som fins etter barnevernloven. Det skal gode grunner til for å gjennomføre det mot foreldrenes vilje. Et slikt drastisk inngrep kan være i strid med bestemmelsene i FNs barnekonvensjon og Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) om respekt for familielivet. Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD) har lagt til grunn at siden en omsorgsovertakelse normalt skal anses som et midlertidig tiltak, og siden det skal være et mål å gjenforene foreldrene og barnet, kan fratakelse av foreldreansvar med tanke

på adopsjon bare skje i ekstraordinære tilfeller. Norsk Høyesterettspraksis er i tråd med dette, og slår fast at fratakelse av foreldreansvar med tanke på adopsjon som et tvangstiltak etter barnevernloven, krever særlig tungtveiende grunner. Slike grunner kan være et fosterbarns spesielle behov for sikre og rolige forhold i fosterhjemmet.

Bestemmelsene om fosterbarnsadoptasjon følger av barnevernloven § 4-20. Det fremgår her at dersom fylkesnemnda har vedtatt å overta omsorgen for et barn, kan fylkesnemnda også vedta at foreldreansvaret i sin helhet skal fratras foreldrene, og fylkesnemnda kan da også gi samtykke til adopsjon i foreldrenes sted.

Samtykke kan gis dersom det må regnes som sannsynlig at foreldrene varig ikke vil kunne gi barnet forsvarlig omsorg, eller barnet har fått slik tilknytning til mennesker og miljø der det er, at det kan føre til alvorlige problemer for barnet om det blir flyttet. Adopsjonen kan bare gjennomføres dersom adoptivsøkerne har vært fosterforeldre for barnet en viss tid, og har vist seg skikket til å oppdra det som sitt eget. Når det gjelder hvor lenge fosterforeldrene må ha hatt barnet boende hos seg, er det ikke klare regler for det, men i praksis stilles gjerne krav om minimum 2 år. Det må videre fremstå som sannsynlig at en adopsjon vil være til barnets beste. I tillegg må alle de øvrige vilkår for adopsjon som stilles i adopsjonsloven være til stede. Det må herunder vurderes om fosterforeldrene oppfyller kravene til sivil status, helse, vandel og økonomiske forhold. Det må også vurderes om foreldrenes og barnets rett til å uttale seg om adopsjon er overholdt.

Det følger av adopsjonsloven at dersom fylkesnemnda gir samtykke til

Dette er Fosterhjemskontakts juridiske spalte der advokat Astrid Haram tar opp barnevernfaglige spørsmål. Haram arbeider ved Advokatforum, et kontorfellesskap som består av 26 advokater. Astrid Haram har blant annet barnevern og barne- og familierett som sine spesialfelt.

Astrid Haram

adopsjon, utløser det en plikt for Bufetat til å utstede adopsjonsbevilling, uten noen nærmere prøving av om vilkårene er oppfylt.

Åpen adopsjon

Når fylkesnemnda gir samtykke til adopsjon, kan fylkesnemnda også bestemme at det skal være besøkskontakt mellom barnet og de opprinnelige foreldrene etter at adopsjonen er gjennomført. Formålet er å gi barnet anledning til å ha en viss kontakt med foreldrene for å få kunnskap om sitt opphav, samtidig som barnet får den stabilitet, sikkerhet og varighet i omsorgssituasjonen som adopsjonen gir. Det kan kun fastsettes en helt begrenset kontakt, og bare dersom adoptivsøkerne samtykker i det.

NOU 2014:9 Ny adopsjonslov

Reglene om adopsjon er fragmenterte og uoversiktlige. Høsten 2012 vedtok derfor regjeringen å oppnevne et lovutvalg for å foreta en fullstendig og prinsipiell vurdering av alle forhold knyttet til adopsjon, samt forsøke å få lettere tilgjengelige og mer brukervennlige regler i et forslag til en ny adopsjonslov. Den 14.10.14 overleverte vi vår utredning til statsråd Solveig Horne, som vil ta saken videre og etter hvert sende forslaget på høring. Vi foreslår blant annet følgende endringer:

- Aldersgrensen for samtykkekrav for barn flyttes fra 12 til 14 år, men slik at barn mellom 12 og 14 år fortsatt skal ha vetorett og kunne forhindre adopsjon dersom de ikke ønsker det selv, mens barn over 14 år må gi et uttrykkelig samtykke for å kunne bli adoptert. Forslaget er begrunnet i at barn under 14 år skal få lov til å forholde seg nøytralt og slippe å måtte ta

- stilling til spørsmål om adopsjon.
- Regler om adopsjon av personer over 18 år klargjøres; krav om minimum 6 års tidligere oppfostring med mindre det foreligger særlige grunner for unntak.
- Avgjørelseskompetansen ved adopsjon av fosterbarn under 18 år skal fortsatt være delt mellom fylkesnemnda og Bufetat, men dersom det er fattet vedtak om omsorgsovertakelse, skal adopsjonssaken alltid behandles av fylkesnemnda, uavhengig av samtykke fra foreldrene. Forslaget er begrunnet i at fylkesnemndsbehandling vil kunne gi foreldrene større grad av rettssikkerhet og at eventuell usikkerhet med hensyn til om de kan ha blitt presset til å samtykke til adopsjon, kan unngås.

Barnevernpanelet foreslo i rapport avlevert i september 2011 at fosterforeldre som adopterer fosterbarn burde få fortsatt godtgjøring og støtte og veiledning fra barnevernstjenesten. Adopsjonslovutvalget er enig i at selv om fosterforeldrene ved adopsjonen overtar

det fulle og hele juridiske, økonomiske og praktiske ansvaret for barnet, vil ikke et skifte av status fra fosterbarn til adoptivbarn automatisk endre barnets støttebehov over natten. Det kan derfor være behov for fortsatt bistand både til barnet og til dets adoptivforeldre. Lovutvalget forutsetter at barnevernstjenesten vurderer den enkelte families behov konkret, og at nødvendige tiltak videreføres. Det fremmes ikke noen konkrete forslag i adopsjonsloven vedrørende dette, men det foreslås at behovet for oppfølging av tidligere fosterbarn som er adoptert blir utredet nærmere.

Kontaktinformasjon:

Tlf.: 22 40 36 73/922 46 933

e-post: ah@advokatforum.no